

ГОЛАС РАДЗІМЫ

ВЫДАЕЦЦА З 1955 ГОДА ●

● NO.12 (3324) ●

● ЧАЦВЕР, 28 САКАВІКА, 2013

ШТОТЫДНЁВІК “ГОЛАС РАДЗІМЫ” МОЖНА ЧЫТАЦЬ У ІНТЭРНЭЦЕ: WWW.GOLAS.BY

Беларуская суполка ў Заураллі будзе ўдзячна за дапамогу Стар. 2

Гэта цёмна-вішнёвая шаль... У Мінску адкрыецца крама па продажы паўлавапасадскіх хустак Стар. 4

Родныя вобразы Айчыны Стар. 4

ТЭНДЭНЦЫ

Аптымістаў значна больш

Беларусы: партрэт у інтэр’еры

Яўген Дарэнскі

Пра тое, што растуць прыбыткі беларусаў, паведаміла начальнік упраўлення статыстыкі ўзроўню жыцця насельніцтва і абследавання хатніх гаспадарак Нацыянальнага статкамітэта Іна Канашонак. На прэс-канферэнцыі ў Нацыянальным прэс-цэнтры яна пацвердзіла высновы такімі лічбамі. Даходы беларускіх грамадзян ў 2012 годзе выраслі амаль на 22 працэнты ў параўнанні з годам папярэднім. У доларавым эквіваленце сярэднямесячная зарплата беларуса дасягнула лічбы 440, і наша краіна займае чацвёртае месца ў рэйтыngu росту заробкаў сярод краін СНД за мінулы год.

Лідары ж там такія: Расія (859), Казахстан (678) і Азербайджан (504 долары). Для параўнання, ва Украіне і Арменіі тыя лічбы меншыя, адпаведна 379 і 302 долары.

Вядома ж, калі расце зарплата, то гэта прадвызначае і агульны рост даходаў сярэднестатыстычнай беларускай сям’і ды ўсяго насельніцтва цалкам. Найбольшымі тэмпамі зарплата расла ў сельскай гаспадарцы (132), будаўніцтве (127,1), на транспарце і ў сферы сувязі (126,8 працэнта). Разам з тым, даходы сельскіх жыхароў застаюцца ніжэйшымі, чым у сярэднім па краіне, як і зарплаты работнікаў гатэляў і рэстаранаў, адукацыі, аховы здароўя, сацыяльных і камунальных служ-

баў, гандлёвых работнікаў і прыватных прадпрыемстваў. У бюджэтных арганізацыях налічаная сярэднямесячная зарплата летась склала каля трох мільёнаў рублёў, што на 17,3 працэнта больш, чым у 2011-м.

Іна Канашонак канстатавала: сёлета ў студзені сярэдняя зарплата па краіне склала 4368 тысяч беларускіх рублёў, яе рэальны прырост — амаль 23 працэнты ў параўнанні са студзенем мінулага года.

Розніца ў даходах “багатых і бедных”, па словах прадстаўніка Белстата, у Беларусі нязменна захоўваецца “ў межах разумнага”. У краіне ўзровень жыцця заможных людзей толькі ў 5,9 раза вышэйшы за ўзровень жыцця сярэд-

З аптымізмам весялей крочыць па жыцці

нестатыстычнага беларуса, які працуе. Для параўнання, у Расіі гэты паказчык — 16,4. Такая сітуацыя, лічаць спецыялісты, небяспечная для грамадства, пагражае яму расколам. У нармальнай, сацыяльна арыентаванай дзяржаве розніца паміж узроўнем жыцця “багатых і бедных”

не павінна быць большай чым у 10-12 разоў.

У 2012 годзе жыхары Беларусі, атрымліваючы большыя зарплаты, чым раней, сталі, адпаведна, і больш траціць. Летась у сярэднім сям’я закупляла прадуктаў харчавання на паўтара мільёнаў рублёў у месяц, а сёлета ў студзені

— на 1,8 мільёна.

Кожная дзясятая беларуская сям’я не верыць, што заўтра будзе жыць лепш, чым сёння. Ды аптымістаў у беларускім грамадстве ўсё ж у тры разы больш, што сведчыць аб даверы народа да таго эканамічнага курсу, якім рухаецца краіна.

ТРАДЫЦЫ

Жыццё з ракой у ладзе

Два новыя дакументальныя фільмы створаны з вялікім натхненнем і любоўю да жыхароў адметнай вёскі Пагост Жыткавіцкага раёна Гомельшчыны

Кацярына Мядзведская

Летась некалькі разоў здымачная група Белвідэацэнтра выязджала на Палессе: дакрануцца да вечнасці і папрацаваць. Аўтары сцэнарыя Юрый Ігруша і Рэгіна Гамзавіч, рэжысёр і апэратар Ігар Бышнёў штотомесяць становіліся сведкамі народных дзеяў — жывых абрадаў і традыцый, што захаваліся ў Пагосце з даўніх часоў. Створаны два кранальныя фільмы. У стужцы “Дачка Прыпяці” галоўнай гераіняй стала самабытная жанчына-паляшучка, а ў фільме “Кола часу” да дробязяў зафіксаваны традыцыйны побыт і культура палескай глыбінкі.

Не толькі тых, хто цікавіцца аўтэнтчнай беларускай культурай, кране за жывое фільм “Кола часу”.

У яго арганічна ўвайшлі ўсе абрады, праз якія ачышчаюць душы, адладжваюць сувязь паміж сабою і з Небам жыхары вёскі. Адзнятыя клопаты вяскоўцаў і святочныя дзеі на Ражаства і Шчадрэц, абрад “Гуканне вясны” ў апошні дзень Масленіцы і на Саракасвятых 22 сакавіка, звычаі памінання продкаў, свята Юр’я, старажытны абрад “Жаніцьба Коміна” на свята Галавасека 11 верасня і іншыя. Дарэчы, усе гэтыя абрады, звычаі сёння беражліва захоўваюцца і

Кацярына Панчэня прадзе

прадаўжаюцца фальклорна-этнографічным гуртом “Міжрэчча”, створаным у Пагосце яшчэ ў 80-х гадах мінулага стагоддзя.

Сапраўды, Пагост — вёска незвычайная, вядомая старадаўнімі традыцыямі. Узяць хаця б абрад “Юраўскі карагод”. У 2004 годзе яму быў нададзены статус нематэрыяльнай гістарычна-культурнай каштоўнасці Беларусі, абрад узяты пад ахову дзяржавы. А ў 2010-м невялікая беларуская вёсачка праславілася на ўсё свет: у рэйтыngu CNN сярод мясцін, дзе найбольш цікава адзначаюцца Каляды і Стары Новы год, Пагост быў названы на трэцім месцы.

Адметна, што святочныя традыцыі, абрады ў вёсцы сапраўды жывыя. “Разам з дарослымі ў абрадах удзельнічаюць і дзеці, — гаворыць Рэгіна Гамзавіч. — На жаль, жыхароў у Пагосце ў апошні час значна паменшала. Але павадзіць традыцыйныя карагоды ды пагукаць вясну збіраецца моладзь з усёй акругі”.

Апражачын-працаўніц, якія нарадзіліся і жывуць на Палессі, на беразе Прыпяці, зняты фільм “Дачка Прыпяці”. Галоўная гераіня стужкі — стваральніца гурта “Міжрэчча” Кацярына Панчэня. Жанчына шмат ведае легендаў і паданняў пра паходжанне вёскі, пра раку... → Стар. 3

ЯК СПРАВЫ, ДЫЯСПАРА?

Беларуская суполка ў Заураллі будзе ўдзячна за дапамогу

Іван Ждановіч

“А напішыце і пра нас!” — прапанавала мне Людміла Урванцава. У беларускім пасольстве ў Маскве ўвосень ладзілася сустрэча з лідарамі беларускіх суполак Расіі. Там і пазнаёмліся з кіраўніцай суполкі “Бацькаўшчына” з Кургана. Праўда, часу на інтэрв’ю тады не хапіла, мы спісаліся па электроннай пошце. Людміла даслала шэраг дакументаў, тэкстаў. Адзін з іх — копія дыплама, які засведчыў: ансамблю беларускай песні “Журавачка” нацыянальна-культурнага цэнтру беларусаў Зауралля “Бацькаўшчына” прысвоена званне “Народны самадзейны калектыў”. Падставай стала рашэнне калегіі Упраўлення культуры Курганскай вобласці ад 17 мая 2012 года. А вялікі гонар аказаны гурту “за высокія дасягненні ў галіне народнай мастацкай творчасці і значны ўклад у развіццё культурнага жыцця вобласці”. З дыплама відаць, што мастацкі кіраўнік у гурта Уладзімір Дзергачоў, а канцэртмайстар — Юрый Шырнін.

З вялікай “поўнай справядачы” пра жыццё, выступленні гурта за 2009-12 гады бачна, што стварала гурт у 2002-м (ёсць яшчэ і такая дата яго нараджэння: 23 сакавіка 2003 года — пэўна, па першым выступленні) сама Людміла Рыгораўна. Самадзейныя артысты, 15 чалавек, адразу вызначыліся: яны сабраліся разам, каб зберагаць традыцыі культуры, мовы, этнаграфічны каларыт

беларускага народа. “Журавачка” — адзіны гурт беларускай песні ў Заураллі, у яго рэпертуары ёсць таксама песні рускія, украінскія. І такія, што бытуюць толькі сярод беларусаў гэтага расійскага рэгіёна. “У рэпертуары гурта ёсць песні, якія артысты памятаюць з дзяцінства, — чытаем у летапісе ансамбля. — Удзельнікі імкнуцца выконваць іх менавіта ў той манеры, як гэта калісьці рабілі іх прабабулі ды бабулі. Розныя варыянты тэкстаў, мелодый утвараюць яркую палітру беларускай культуры. У складзе гурта ёсць настаўнікі, урачы, юрысты, служачыя — яны актыўна займаюцца этнаграфічнай, музычнай самаадукацыяй, развіваюць свае пеўчыя здольнасці ў беларускіх народных традыцыях”. А візітнай карткай ансамбля стала рэгіянальная музычная кампазіцыя “Купалінка” — прадстаўленне яркае, з нацыянальным каларытам.

Варта яшчэ расказаць пра вялікую грамадскую дзейнасць Людмілы Урванцавай і яе аднадумцаў. Беларускі гурт, як і яго дзіцячы гурт-спадарожнік “Харошкі”, выступае на самых розных імпрэзах, сцэнах, святах, прэзентацыях. Часта быў удзельнікам нацыянальных праграм пры Урадзе Курганскай вобласці, дыпламантам штогадовых фестываляў нацыянальных культур “Вянок дружбы”, “Дзень горада”. Ладзілі землякі і абрадавыя свята “Гуканне вясны”, святкавалі з беларускімі песнямі Масленіцу, Сёмуху, Каляды, Раство, не раз

У курганскай суполцы “Бацькаўшчына” шмат самабытных талентаў

адзначалі Дзень яднання народаў Расіі і Беларусі. Выезджалі з канцэртамі да землякоў у Цюмень, Табольск, Екацерынбург, выступалі з дабрачыннымі праграмамі перад ветэранамі. А ў красавіку 2010-га выступалі і на з’ездзе беларусаў Расіі ў Маскве.

З часам стараннямі землякоў была створана “Беларуская хата” ў Кургане па адрасе: вуліца Куйбышава, 80, і тры гады таму там прайшоў семінар “Этнакультурнае развіццё расійскіх беларусаў: сямейна-бытавыя абрады, этнаграфія”. Потым ладзіліся выставы беларускай народнай творчасці — таксама вялізная праца! А 10 верасня 2010 года ў Кургане адкрыўся Цэнтр беларускай культуры, які пазней стаў называцца так: Нацыянальны культурны цэнтр беларусаў Зауралля. А ў маі 2011-га працавалі тры фальклорна-этнаграфічныя экспедыцыі: у Альменеўскім, Частаазёрскім, Далматаўскім раёнах, дзе кампактна жывуць нашы суродзічы. Там збіраліся песні, мелодыі, іншы фальклор, апісваліся сямейна-бытавыя абрады беларусаў Зауралля.

Летась напярэдадні 8 сакавіка ў “Беларускай хаце” па вуліцы Савецкай, 142, ладзілася культурна-забаўляльная праграма “Нясце, буслы, вясну!”. Пазней прайшоў тыдзень беларускай кнігі, прысвечаны Году кнігі ў Беларусі,

была створана выстава кніг беларускіх аўтараў. І ўвогуле мінулы год, калі меркаваць па летапісе суполкі “Бацькаўшчына”, быў, як і заўжды, плённым для актыўнага, насычаным сустрэчамі, імпрэзамі, творчымі праектамі. “Шаноўная Людміла, дзякуй за інфармацыю. Пасля святаў зробім публікацыю. З надыходзячым Новым годам Вас і з Калядамі! Хай і ўдалечыні ад Бацькаўшчыны будзе цёпла Вам, маючы яе ў сэрцы” — такое віншаванне даслалі мы з рэдакцыі землякам у Курган.

Нядаўна прыйшла вестка ад Людмілы Урванцавай: “Добры дзень, Іван! Паведамляю сумную навіну: суполка беларусаў “Бацькаўшчына” вымушана прыпыніць сваю дзейнасць. У вобласці няма фінансавання. Для таго, каб аплочваць камунальныя паслугі, праводзіць мерапрыемствы, у нас няма сродкаў”.

Чым можа дапамагчы газета? Хіба падтрымаць-падбадзёрыць землякоў. І цяпер, калі бярэцца ў сілу вясна, хочацца верыць: у “Журавачкі” хопіць сіл, каб прадаўжаць прыгожы палёт. І што “Беларуская хага” ў Кургане яшчэ не раз збярэ беларускую грамаду.

Шаноўныя землякі! Калі хто мае магчымасць — падтрымайце курганскую “Бацькаўшчыну”, хай сабе і маральна. Электронны адрас Людмілы Урванцавай: zashitaur@mail.ru Мы ж усе — сваякі.

СКРЫЖАВАННІ

Чатыры ўзроўні камфорту

Іна Ганчаровіч

Самы доўгі эстакадны мост сталіцы — на праспекце Дзяржынскага

Чэмпіят свету па хакеі-2014 не за гарамі, і ў дарожнай інфраструктуры Мінска гэта заўважна: пашыраюцца некаторыя вуліцы, робяцца больш зручнымі транспартныя развязкі. Яшчэ пару гадоў таму па праспекце Дзяржынскага, галоўнай магістралі Маскоўскага раёна, здараліся загоры падчас руху. А ўжо хутка, як сказаў старшыня Мінгарвыканкама Мікалай Ладуцька, гэта будзе “магістраль XXI стагоддзя”. Закончана будаўніцтва самай унікальнай транспартнай развязкі Мінска: на скрыжаванні праспекта Дзяржынскага і Жукава.

Гэта адзіны ў Мінску чатырохузроўневы транспартны вузел. Яго аснову складае самы доўгі ў горадзе эстакадны мост: 460 метраў, з вышыняй цэнтральных апор 15 метраў! Гэта самы высокі ўзровень развязкі. Другі — разваротнае кальцо, таксама пабудаванае па прынцыпе эстакады, на апорах. Трэці — траса праспекта Жукава, якая засталася на тым жа ўзроўні. І чацвёрты ўзровень — падземны, там будзе лінія метрапалітэна. Вось такой шматслойнай атрымаўся транспартная развязка.

Новая транспартная развязка

Наперадзе яшчэ шмат працы. Але, запэўніваюць будаўнікі, да пачатку ЧС-2014 праспект Дзяржынскага будзе аўтамагістраллю з сусветным узроўнем арганізацыі дарожнага руху.

РОДНАЕ

Жывая малітва слоў

Для таго, каб у праваслаўных храмах Бацькаўшчыны часцей гучала беларуская мова, патрэбен адпаведны настрой душы вернікаў

Іван Іванаў

У прыходскім доме Свята-Петра-Паўлаўскага сабора Мінска нядаўна гаварылі: як пашырыць быццё роднай мовы ў праваслаўных храмах Беларусі. Прэзентавалі і новыя праваслаўныя выданні па-беларуску. На імпрэзу, якую ладзілі супрацоўнікі выдавецтва сабора, былі запрошаны члены Біблейскай камісіі па перакладзе Свяшчэннага

У кожнага — свой шлях да храма

Пісанна на беларускую мову, святары, журналісты.

Сёння мова беларуская — не чужая ў шэрагу храмаў, але “рабочай мовай” святароў пад час пропаведзяў, богаслужэнняў, а таксама таінстваў яе не назавеш. Яно і зразумела: раней звярталіся ў храмах да Бога пераважна на царкоўнаславянскай. Доўгі “мараторый”

на развіццё царкоўнай лексікі быў у савецкі час, і за мяжой храмаў з набажэнствамі па-беларуску няшмат. Ды ўжо больш за дваццаць гадоў царква і мова, як гаваралася на імпрэзе, узаемапрыстасоўваюцца. Выдаецца адпаведная літаратура.

Настаяцель сабора протаіерэй Георгій Латушка, які і намеснік старшыні Біблейскай камісіі ды

галоўны рэдактар выдавецтва, паведаміў: цяпер богаслужэнні па-беларуску праходзяць як у гэтых саборах, так і ў іншых храмах Мінска, Гродна, Івянца... Родная мова стала больш актыўна выкарыстоўвацца ў пропаведзях, узрасце попыт на рэлігійныя выданні па-беларуску. Шэраг з іх выйшлі ў свет у выдавецтве сабора пры ўдзеле Брацтва ў гонар Віленскіх мучанікаў. У іх ліку “Праваслаўны малітваслоў” для прыхаджанцаў і святароў, а таксама богаслужбовае “Свяшчэннае Евангелле”, якое выкарыстоўваецца ў храмах.

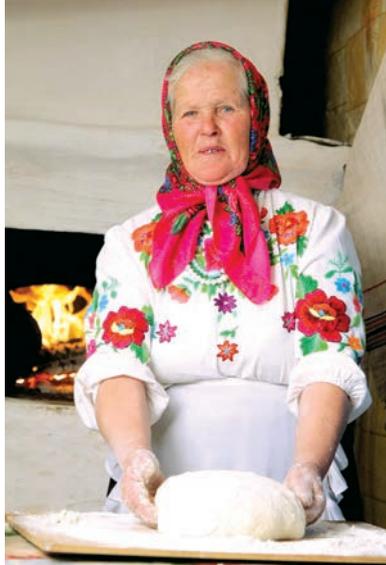
З цікавым паведамленнем выступіў протаіерэй Сергій Гардун, які расказаў пра асаблівасці працы над “Малітвасловам”. А як родная мова выкарыстоўваецца ў храмах Гродзеншчыны, расказаў іерэй Ігар Данільчык, ён служыць у знакамітай Барыса-Глебскай Каложскай царкве ў Гродне. Сам Ігар — вы-

пускнік Гродзенскага ўніверсітэта.

Увагуле, як адзначалася пад час размовы, многія праваслаўныя святары гатовы весці службы па-беларуску, аднак для гэтага патрэбен і адпаведны настрой душы вернікаў. І калі нават у двух з іх будзе такое жаданне — святары пойдучь насустрач. Вядома ж, у выбары мовы для набажэнстваў не павінна быць прымусу. А тое, што беларуская мова ў грамадстве запатрабаваная, айцец Сергій пацвердзіў, расказаўшы выпадак з уласнага жыцця. Адзін з вернікаў, згадаў, папрасіў яго памаліцца па-беларуску і так вытлумачыў сваё жаданне: “Мы ўсе карыстаемся рускаю моваю — яна побытавая. А беларускай карыстаюцца нямногія. Так яна і становіцца элітнай, бо гэта — велічная і прыгожая мова. Мы, старэйшае пакаленне, цяпер не вывучаем яе, амаль не карыстаемся ёю — але ж любім!”

ТРАДЫЦЫ

Жыццё з ракой у ладзе

Звычай, побыт, абрады палешукоў з вёскі Пагост адлюстраваны ў новых фільмах

(Заканчэнне. Пачатак на стар. 1)

Ад бацькі свайго, славу тага на ўсю акругу музыкі-баяніста, навучылася яна музыцы, ад маці — спяваць і танчыць. Як і іншыя жанчыны ў вёсцы, Кацярына Аляксееўна тчэ, вышывае, робіць выцінанкі, саламяных павукоў, а ўлетку працуе на агародзе. І кожны занятак свой заўсёды суправаджае песняй. Сялянка і ў сваёй сям’і перадае тэя веды і звычаі, што захоўвае. Сыны яе былі добрымі гарманістамі. Умеюць праца-

ваць з саломкай і ніткамі ўнукі. А ў фільме вельмі ўражваюць тыя кадры, дзе бабуля маленькай праўнучцы спявае на ноч калыханку...

Пагастчане жывуць у прыгожым куточку Усходняга Палесся, дзе багатая ўрадлівая глеба, дзе жанчыны спрадзеку займаліся земляробствам, а мужчыны рыбалоўствам і палываннем. Лясы там — багатыя на грыбы і ягады, а балоты — на журавіны і лекавыя травы. Дый увогуле прырода там

дзівосная. Таму, бадай, і душы жанчын, што жывуць па берагах Прыпяці, такія чыстыя і прыгожыя. “У фільме “Дачка Прыпяці” нам удалося адлюстраванне творчасці і лёс Кацярыны Панчэні, і пункцірна, у працы, іншых сялянак, — гаворыць Рэгіна Гамзавіч. — Аднак вобраз гэты характэрны і для іншых палескіх жанчын”. Галоўнае ў тым жыцці — у згодзе з сабою, з прыродай, з ракою Прыпяцю — асяроддзе, праца, памяць пра памерлых і клопат

пра жывых. Палешукі паважаюць традыцыйную культуру і веру хрысціянскую: у іх побыце яны не канфлітуюць, а жывуць суладна.

Паказ фільмаў “Дачка Прыпяці” і “Кола часу” прайшоў у мінскім кінатэатры “Цэнтральны” і ў Нацыянальнай бібліятэцы Беларусі. Хутка яны выйдзюць у шырокі пракат. А пад час здымак, прызналася Рэгіна Гамзавіч, набрана столькі матэрыяла, што і яшчэ на адзін фільм хопіць.

КАНТАКТЫ

Будуць новыя сустрэчы

Іван Іванаў

Рэспубліканскі цэнтр нацыянальных культур — пляцоўка для дыялогу дыяспар

Кантакты навукоўцаў Беларусі і Украіны — з’ява не новая. Але ці сустракаюцца беларускія вучоныя, бываючы на канферэнцыях ва Украіне ці іншых краінах, са сваімі суайчыннікамі? Не часта. То, магчыма, сустрэча ў Рэспубліканскім цэнтры нацыянальных культур падкажа кіраўнікам беларускіх суполак: сувязі з Бацькаўшчынай магчымыя і на навуковай аснове. Па ініцыятыве Інстытута філасофіі НАН Беларусі і НАН Украіны ў РЦНК сустракаліся навукоўцы Украіны, што былі ў Мінску на канферэнцыі, з актывістамі суполкі “Ватра” — грамадскага аб’яднання ўкраінцаў у Беларусі.

“Мы гаварылі пра наш цэнтр, яго планы, магчыма, — раскажаў кіраўнік РЦНК Міхаіл Рыбакоў. — Паказалі гасцям выставы аб нацсупольнасцях у Беларусі і беларусах замежжа. Доктарам філасофіі Людміле Філіповіч і Вікторыі Ларыёнавай цікава было даведацца пра жыццё ўкраінцаў у Беларусі, пра Рэспубліканскі фестываль нацыянальных культур. А беларускія ўкраінцы цікавіліся падзеямі ва Украіне і тым, як прымяняюцца вынікі даследаванняў навукоўцаў-землякоў на практыцы”.

На сустрэчы вылучана прапанова: прадаўжаць кантакты, стварыць на базе РЦНК Грамадскі інстытут дыяспар — пляцоўку па абмене інфармацыяй аб іх дзейнасці. Мяркуюцца прыцягнуць да праекта прадстаўнікоў іншых дыяспар, што жывуць у Беларусі, навукоўцаў з іх гістарычных радзім.

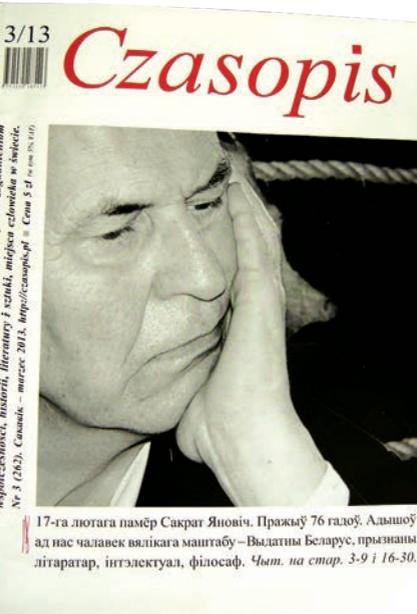
ПАМЯЦЬ

Ён быў шчырым чалавекам

Гэтыя жалобныя радкі я пішу не адразу пасля атрымання першых вестак аб смерці Сакрата Яновіча, бо былі яны няпэўныя: сканаў у ноч з 16 на 17 лютага. Чакаў больш акрэсленай і поўнай інфармацыі. І яна прыйшла: напярэдадні саракавінаў адыходу ў іншы свет выдатнага пісьменніка Беластоцчыны і беларускага грамадскага дзеяча Польшчы. Пошта прынесла трэці нумар выдання, якое называецца “Czasopis” (“Часопіс”). Гэта адзінае перыядычнае выданне Польшчы, якое выходзіць на беларускай і польскай мовах, да таго ж гэта адзіны перыядык у Польшчы, які ў кожным нумары змяшчае паміж рубрыкамі “У краіне” і “У свеце” падборку “У Рэспубліцы Беларусь”.

Добрая палавіна трэцяга нумару прысвечана Нябожчыку. На вокладцы, пад яго задумёным здымкам напісана: “17 лютага памёр Сакрат Яновіч. Пражыў 76 гадоў. Адышоў ад нас чалавек вялікага маштабу — Выдатны Беларус, прызнаны літаратар, інтэлектуал, філосаф”.

Сакрату Яновічу прысвечаны ўсе пяць прадмоваў сталых аглядальнікаў часопіса — рэдактара Юркі Хмялеўскага, беларускіх пісьменнікаў Яна Максімяка і Кастуся Бандарука, польскіх Януша Корбеля і Тамары Болдак-Яноўскай. Першы з іх называе Сакрата Яновіча “чалавекам абсалютна вялікага фармату”, “феноменам нашай эпохі” і “апошнім грамадзянінам той старабеларускай дзяржавы”, якая называлася Вялікім Княствам Літоўскім. Ян Максімяк лічыць смерць пісьменніка “канцом клясычнай эпохі”, нагадвае, што ён быў вучнем Хемінгуэя, Чэхова і Бабеля. І далей, пра ролю Сакрата Яновіча ў стварэнні беларускага тыднёвіка ў Беластоку “Ніва” (1956) і заснаванні беларускага літаб’яднання “Белавежа” (1958): ён быў “адным з тых, хто найхутчэй навучыўся грамадска і культурна пісаць на беларускай мове”. Сярод кніжак Сакрата Яновіча аглядальнік найвышэй цэніць яго першы

зборнік “Загоны” (1969) і польскі гістарычны нарыс “Беларусь, Беларусь” (1987), які стаў “адным з найцікавейшых тагачасных выданняў у Польшчы”.

“Эпітафія” Кастуся Бандарука пачынаецца словамі Яцка Куроня пра тое, што Сакрат Яновіч быў чалавекам, які “паказваў белару-

сам шлях да захавання ўласнай тоеснасці і да блізкасці з палякамі”. Яго апантанасць беларускацю была “бязмежная, шчырая і глыбокая”. Паводле Яцка Корбеля, “Сакрат Анёлак” — “гэта чалавек, які імпаануе не грашыма, але сабой”. У вялікім артыкуле Тамары Болдак-Яноўскай “Чалавек” Сакрат Яновіч параўноўваецца з Гандзі. Гэта ён першым адчыніў дзверы беларусам Беластоцчыны і зрабіў гэта адзін, “у самотнасці”. Калі б гэтага ён не зрабіў, “не было б нас увогуле”.

Хочацца працытаваць сказ з ліста ўдаве Сакрата Таццяне Яновіч праваслаўнага мітрапаліта Варшаўскага і ўсёй Польшчы Савы: “Ён сваім прыкладам паказваў, кім з’яўляецца “польскі Беларус” і якой беднай была б без яго культура і гісторыя Польшчы”.

Можна было б яшчэ цытаваць, і шырока, жалобныя артыкулы іншых выбітных асоб Польшчы і Беларусі, але я не забываю, што пішу артыкул не ў часопіс, а ў чатырохстаронкавую газету. Дадам

ад сябе толькі адзін падкарочаны сабой абзац.

З Сакратам Яновічам мы амаль аднагодкі. Нарадзіўся ён 4 верасня 1936 года ў мястэчку Крынкі Беластоцкага ваяводства, дзе і пахаваны на праваслаўных могілках. Знаёмы мы з ім былі з 1950-х гадоў: сустракаліся на розных канферэнцыях і кангрэсах, у Караткевіча і ў мяне дома. Здаецца, зусім нядаўна, 6 кастрычніка 2011 года, у “Голасе Радзімы” я надрукаваў юбілейны артыкул “Шлях з Крынак — у вялікі свет: Неўтаймаваны “польскі беларус” Сакрат Яновіч правёў свой XII трыялог” (тады ж выйшлі яго “Выбраныя творы” на польскай мове), а яго ўжо няма. Але няма фізічна. Бо духоўна ён застаўся з намі. Застаўся найперш у сваіх кнігах — у “Загонах”, “Сярэбраным ездаку”, “Самасеі”, якога мы разам рэдагавалі на маёй Астравеччыне, “Доўгай смерці Крынак”, “Лістоўі”. Ён і застаецца з намі ў сваіх закліках захоўваць беларускую годнасць і памнажаць славу беларусаў.

Адам Мальдзіс

МАЙСТРЫ

Гэта цёмна-вішнёвая шаль...

У Мінску адкрыецца крама па продажы паўлавапасадскіх хустак

Іна Ганчаровіч

Пра тое, што ў хуткім часе і беларускія модніцы змогуць набываць у Мінску хадавы тавар, паведаміў расійскім і беларускім журналістам намеснік гендырэктара Паўлавапасадскай хустачнай мануфактуры Вячаслаў Далгоў. Напрыканцы мінулага года мы наведвалі тое прадпрыемства, адзін з найбуйнейшых народных мастацкіх прамыслаў у Маскоўскай вобласці. У базе дадзеных Паўлавапасадскай хустачнай мануфактуры — больш за тысячу ўзораў хустак з адметным, вельмі густым кветкавым малюнкам. Нават унікальныя малюнкi па ўзорах XIX стагоддзя там ёсць.

Шалевае, ці хусткавая гісторыя Паўлаўскага Пасада пачалася 200 гадоў таму, калі мясцовы самародак селянін Іван Лабзін з сяла Паўлава "от нужды" дадумаўся ткаць шаўковую матэрыю для хустак. Спрытны і разваротлівы, ён ездзіў па кірмашах, скупляў шаўковыя ніткі ды раздаваў па хагах: дзе ткалі, дзе распісвалі фарбамі. Гатовы тавар Лабзін прадаваў на кірмашах, на тых грошы ў 1795 годзе і адкрыў фабрыку па выпуску шаўковых хустак — яркіх, з брыжамі ды турэцкім арнамантам. Знакамітымі яны сталі пазней, калі саўладальнікам фабрыкі стаў унук Івана Якаў з кампаньёнам: у 1853 годзе яны заснавалі "Гандлёвы дом "Якаў Лабзін і Васіль Гразноў", які гандляваў па ўсёй Расіі. Набіваныя ваўняныя хусткі, шалі з яркімі ружамі ды россыпам дробных палых кветак на малочна-белым, блакітным і вішнёвым фоне першымі ацанілі жанчыны-дваранкі. Цёплыя і далікатныя рэчы падыходзілі на ўсе выпадкі жыцця: сагравалі на вуліцы і дома, падкрэслівалі ганарлівасць паставы на балі. Да пачатку XX стагоддзя хусткі набылі такую вядомасць

Строі з выставачнага праекта "Букет для славянкі"

у Расіі і за мяжой, што Паўлаўскі Пасад сталі называць Лабзінскім Пасадам, а партрэты Якава Лабзіна ўпрыгожвалі ўсе прысутныя месцы таго часу.

Пасля рэвалюцыі мануфактуру нацыяналізавалі, аб уладальніках паспрабавалі забыць, кветкі на хустках замяніць на знакі саветызацыі, новага парадку. Ды ў такім выглядзе хусткі не прышліся да душы нават ідэйным рэвалюцыянерам. Вытворчасць пайшла на спад. Але фабрыка працавала, перажыла рэвалюцыю, войны.

У звыклым для нас выглядзе — з пышнымі, яркімі, аб'ёмнымі

кветкамі — хусткі і шалі зноў з'явіліся пасля Вялікай Перамогі. Сёння ўсе аперацыі па вырабе хустак механізаваныя, акрамя адной. Абвязку, як і раней, майстры робяць уручную. Часцей гэта — надомніцы, што майстэрства атрымалі ў спадчыну.

Паўлавапасадскія хусткі былі адным з элементаў нацыянальнага рускага касцюма. Дзякуючы куцюр'е Вячаславу Зайцаву яны з'явіліся не толькі на подыумах, але і на вуліцах гарадоў. Іх палюбілі нават тых жанчыны, якія лічылі хустку перажыткам мінулага. Як сказаў галоўны мастак

мануфактуры Віктар Зубрыцкі, "нашы шалі валодаюць не толькі чароўнай прыгажосцю, але і выдатным лячэбным дзеяннем. За сорок гадоў працы на фабрыцы я бачыў шмат тужлівых жанчын, якія, атуліўшыся паўлавапасадскай хусткай, мяняліся: станавіліся больш прыгожымі, з'яўляўся бляск у вачах — і туга сыходзіла".

Хутка прадукцыя Паўлавапасадскай хустачнай мануфактуры будзе даступная і беларускаму. Як паведаміў Вячаслаў Далгоў, у Мінску плануецца адкрыць фірмовы магазін хустак. "Беларусы — самы блізкі для рускіх народ па духу, паходжанні, светаадчуванні і культуры. Гэта тых людзі, якім наша прадукцыя вельмі падабаецца, і мы хочам яе да іх данесці. Мы пакуль яшчэ не адкрылі краму ў Беларусі, але будзем гэта рабіць", — сказаў Вячаслаў Далгоў журналістам.

А пацвярджэннем культурнай блізкасці можна лічыць і беларуска-расійскі выставачны праект аўтараў Паўлавапасадскай мануфактуры і беларускай майстрыхі Ніны Бабровіч. Спадарыня Ніна — член клуба майстроў народнай творчасці "Задзвінне", майстар Культурна-гістарычнага комплексу "Залатое кальцо горада Віцебска "Дзвіна". Расіяне і беларуска зрабілі адметную выставачную калекцыю паўлавапасадскіх шалей і мадэляў адзення "Букет для славянкі", прычым строі выкананы ў тэхніцы шматковага шыцця з так званых паўлавапасадскіх купонаў на аснове крою народнага касцюма. Праект складаецца з двух частак: расійскай "Кветкі Расіі" (хусткі, шалі) і беларускай "Вяртанне да вытокаў" (калекцыя аўтарскага адзення). Прыгожа атрымалася! Праект, дарэчы, намінаваны на прэмію ў галіне літаратуры і мастацтва, заснаваную Пастаянным Камітэтам Саюзнай дзяржавы Расіі і Беларусі.

ЛІСТ У РЭДАКЦЫЮ

Родныя вобразы Айчыны

Піша вам Лідзія Фенічава-Маргачова з Караганды. Маё дзяцінства пачыналася на Гомельшчыне. Потым у 1961-м мы пераехалі ў Казахстан. І я ўдзячна маме за тое, што амаль кожны год ездзілі мы на адпачынак у Беларусь. Я часта бачыла мясціны маленства. Па гэты час тужу па іх, ды прыехаць няма магчымасці. А пра развал Савецкага Саюза і сёння згадваю з болам, нібы іголка ў сэрцы тая падзея. Пра тое напісала верш, які дасылаю.

З 25 гадоў я пачала пісаць вершы, хоць люблю паэзію з дзяцінства. І часта ў маіх радках ёсць родныя вобразы: лясы, палі, бярозавыя гаі Айчыны. Цяпер мне ўжо шэс-

Вакзал у Гомелі

цьдзясяць, я часта згадваю аповеды мамы пра нялёгкую ваенную пару і пра тое, як ваявалі партызаны. А вяскоўцы дапамагалі ім, чым маглі. Таму яшчэ адзін свой верш я прысвяціла беларускім партызанам.

Шлю прывітанне ўсім землякам, асабліва ж родзічам з Гомельшчыны, сем'ям Фенічавых і Шаўцовых. Няхай яны выбачаюць, што пакуль не магу да іх прыехаць: надта малая пенсія. Але ўсё ж — спадзяюся на сустрэчу на роднай зямлі.

Лідзія Фенічава-Маргачова, Караганда, Казахстан.

Ад рэдакцыі. Пávaжанае Лідзія Паўлаўна, дзякуем за цёплы ліст! Спадзяемся, яго прачытаюць, хаця б на нашым сайце ў інтэрнэце, і Вашыя родзічы. Перадаць ім прывітанне ад Вас не ўдасца: Гомельшчына вялікая, а канкрэтнае месца жыхарства сваякоў Вы не ўказалі. Не друкуюць мы і вершы.

Звяртаемся да ўсіх суайчыннікаў, хто адарваны ад Бацькаўшчыны і даўно не бываў у Беларусі. Не апускайце рукі, не губляйце надзею — і вам абавязкова ўдасца здзейсніць сваю мару. Нават калі сваёй пенсіі не хапае на білеты, то свет жа не без добрых людзей! Мы ўжо друкавалі лісты тых, хто наведваў родныя мясціны пасля доўгіх гадоў расстання. Падарожнікі ніколькі не шкадуюць, што гэта зрабілі. Магчыма, варта папрасіць дапамогі ў родзічаў, сяброў. Мы пацікавіліся: плацкартны білет у адзін канец на поезд Караганда — Гомель каштуе ў эквіваленце менш за 250 долараў, а на поезд Караганда — Баранавічы абыдзецца танней. Але ж колькі ўражанняў будзе ад паездкі! Можна сказаць, на ўсё жыццё!

Чакаем аповедаў пра тое, як вы наведвалі родныя мясціны ў Беларусі, ад тых, хто здолеў здзейсніць такое падарожжа. Як і ад тых, хто ў яго збіраецца: лета ж не за гарамі...

ЮБІЛЕЙ

Побач з Атлантам

Яўген Дарэнскі

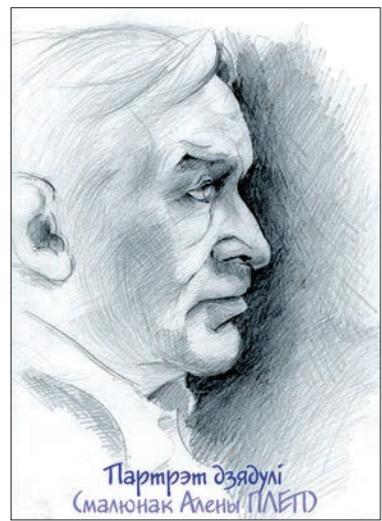
"Прыходзьце без кветак! Але — з адкрытым сэрцам" — было напісана ў запрашэнні на вечарыну з нагоды 75-х угодкаў старшыні Беларускага фонду культуры Уладзіміра Гілепа

Уладзіміра Аляксандравіча ведаюць многія. Родам ён з песнянай Капыльшчыны, з вёскі Восстрада. Вучыўся ў Слуцку, пасля працаваў вучнем кінамеханіка, шліфоўшчыкам на заводзе запчастак, служыў у арміі. А марыў Уладзімір Гілеп быць археолагам, таму паступіў на гістарычны факультэт Беларускага дзяржуніверсітэта. Яму пашанцавала: у першай археалагічнай "экспедыцыі", на раскопках Мінскага за-

мчышча, хлопец зрабіў адно з самых галоўных адкрыццяў жыцця — знайшоў будучую жонку. Студэнтку, камсамолку і проста прыгажуню Рыму. 50 гадоў ідуць яны па жыцці, закаханыя адно ў аднаго, улюбёныя ў сваю работу.

Пра тое з цеплынёй згадвалі сябры спадара Уладзіміра на вечарыне ў Музеі Максіма Богдановіча. Магчыма, не ўсе ведаюць: юбіляр і сам працаваў у Музеі гісторыі і культуры (цяпер Гістарычны музей Беларусі), быў намеснікам дырэктара музея Вялікай Айчыннай вайны, спрычыніўся да адкрыцця мемарыялаў "Хатынь" і "Курган Славы". Пазней кіраваў аддзелам культуры ЦК Кампартыі Беларусі і, нягледзячы на "застойную", як сёння кажуць, пару зрабіў для беларускай

культуры вельмі шмат. Пятнаццаць гадоў Гілеп быў намеснікам міністра культуры. Пры яго непасрэдным удзеле адкрыты гісторыка-культурныя запаведнікі ў Полацку, Заслаўі, Нясвіжы. З яго падтрымкай вялася распрацоўка маршрутаў па гістарычных і памятных месцах Беларусі. А на тых шляхах дзякуючы юбіляру адкрываліся ўсё новыя аб'екты. сярод якіх: Музей беларуска-польскага кампазітара С. Манюшкі ў вёсцы Убель Чэрвеньскага раёна, Музей-сядзіба Міцкевічаў "Завоссе" ў Баранавіцкім раёне. Калі ствараўся Нацыянальны гісторыка-культурны музей-запаведнік "Нясвіж", Уладзімір Гілеп сумяшчаў працу ў Міністэрстве культуры з абавязкамі яго дырэктара. І тое, што сёння бачаць шматлікія

Партрэт дзядулі (малюнак Алены ПЛЕД)

турысты ў былой рэзідэнцыі магнатаў Радзівілаў, станавілася годным паказу і яго клопатамі. З 1996 года Уладзімір Гілеп кіруе Беларускім фондам культуры. Таму жартам і называюць яго сябры Атлантам, які ўжо 50 гадоў самааддана падтрымлівае сваім плячом беларускую культуру.